

ZAMONAVIY TA'LIM MENEJERI VA LIDER SHAXSNING KASBIY HAMDA SHAXSIY KOMPETENSIYALARI

Nishanova Aziza Mirzahmadovna

TURAN INTERNATIONAL UNIVERSITY

Atabayeva Gulbahor Nematjon qizi

TURAN INTERNATIONAL UNIVERSITY, 22-03-guruh talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim menejeri va lider shaxsning kasbiy hamda shaxsiy kompetensiyalari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Ta'lim muassasasi rahbarining zamonaviy sharoitdagi vazifalari, yetakchilik (liderlik) sifatlari, kasbiy bilim va ko'nikmalari, shuningdek shaxsiy fazilatlarining ta'lim sifatiga ta'siri ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda ta'lim menejmenti sohasidagi ilg'or tajribalar asosida zamonaviy rahbar-lider modelining asosiy tarkibiy qismlari ochib beriladi.

Kalit so'zlar: ta'lim menejeri, liderlik, kasbiy kompetensiya, shaxsiy kompetensiya, boshqaruv madaniyati, emotsional intellekt, innovatsion rahbariyat.

Kirish

Ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, uning sifatini jahon standartlari darajasiga yetkazish jarayonida ta'lim muassasalari rahbarlarining kasbiy va shaxsiy salohiyati alohida ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy ta'lim menejeri nafaqat ma'muriy vazifalarni bajaruvchi shaxs, balki jamoani rivojlanish sari yetaklovchi, o'zgarishlarni boshqaruvchi va innovatsion g'oyalarni amalga oshiruvchi lider sifatida namoyon bo'lishi lozim.

Bugungi kunda ta'lim sohasida raqobatning kuchayishi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi hamda jamiyat talablarining

ortishi ta'lim menejeridan yangicha fikrlash, moslashuvchanlik va yuqori darajadagi kasbiy mahoratni talab qilmoqda. Shu bilan birga, rahbarning shaxsiy fazilatlari — adolatliligi, mas'uliyatliligi, muloqot madaniyati va o'ziga bo'lgan ishonchi ham jamoa faoliyatining samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur maqolaning maqsadi zamonaviy ta'lim menejeri va lider shaxsning kasbiy hamda shaxsiy kompetensiyalarini tizimli tahlil qilish, ularning o'zaro bog'liqligini va ta'lim sifatiga ta'sirini ilmiy asoslashdan iborat.

Asosiy qism

1. Ta'lim menejeri va lider tushunchalarining mazmun-mohiyati

"Menejer" tushunchasi tashkilotni boshqarish, resurslarni taqsimlash va belgilangan maqsadlarga erishishni ta'minlash bilan bog'liq bo'lsa, "lider" tushunchasi kishilarni ilhomlantirish, ularga yo'nalish berish va ularning ichki salohiyatini ishga solish qobiliyatini anglatadi. Zamonaviy ta'lim muassasasi rahbari ushbu ikki tushunchani o'zida uyg'unlashtirgan holda faoliyat yuritishi zarur.

Ta'lim menejeri sifatida rahbar o'quv jarayonini rejalashtirish, resurslarni taqsimlash, hujjatlarni yuritish va nazorat qilish vazifalarini bajaradi. Lider sifatida esa u pedagogik jamoada ijodiy muhit yaratadi, xodimlarni rivojlanishga undaydi, o'zgarishlarga tayyor jamoa shakllantiradi va ta'lim muassasasining kelajakdagi obrazini (vizionini) belgilaydi. Bu ikki rolning uyg'un birikuvi zamonaviy ta'lim boshqaruvining muvaffaqiyat garovidir.

2. Ta'lim menejerining kasbiy kompetensiyalari

Kasbiy kompetensiya — bu shaxsning muayyan faoliyat turini muvaffaqiyatli amalga oshirishi uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar majmuidir. Zamonaviy ta'lim menejeri quyidagi asosiy kasbiy kompetensiyalarga ega bo'lishi lozim:

— pedagogika va psixologiya sohasidagi chuqur nazariy bilimlar hamda ularni amaliyotga tatbiq etish ko'nikmasi;

— strategik va operativ rejalashtirish, tashkiliy faoliyatni yo'lga qo'yish qobiliyati;

— moliyaviy-iqtisodiy savodxonlik, resurslarni oqilona taqsimlash mahorati;

— zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, raqamli boshqaruv vositalarini qo'llash ko'nikmasi;

— me'yoriy-huquqiy hujjatlarni bilish va ular asosida faoliyatni tashkil etish qobiliyati;

— kadrlar bilan ishlash, ularning malakasini oshirish va rivojlantirish borasidagi amaliy tajriba.

Ushbu kompetensiyalar rahbarning kundalik boshqaruv faoliyatini samarali tashkil etishiga, muassasa oldida turgan vazifalarni sifatli va o'z vaqtida bajarishga xizmat qiladi.

3. Lider shaxsning shaxsiy kompetensiyalari

Shaxsiy kompetensiyalar — bu rahbarning individual fazilatlari, xarakter xususiyatlari va o'zaro munosabatlar madaniyati bilan bog'liq sifatlardir. Zamonaviy lider-rahbarda quyidagi shaxsiy kompetensiyalar muhim ahamiyat kasb etadi:

— emotsional intellekt, ya'ni o'z his-tuyg'ularini boshqarish va boshqalarning kayfiyatini to'g'ri anglash qobiliyati;

— muloqot madaniyati va nutq mahorati, jamoa a'zolari bilan samimiy va ochiq munosabat o'rnatish qobiliyati;

— adolatliligi va mas'uliyatliligi, qabul qilingan qarorlar uchun javobgarlikni his qilish;

— o'zgarishlarga tayyorlik va moslashuvchanlik, notanish vaziyatlarda tezkor va oqilona qaror qabul qilish qobiliyati;

— ijodkorlik va tashabbuskorlik, yangi g'oyalarni ilgari surish va ularni amalga oshirishga jamoani safarbar etish;

— o'z-o'zini rivojlantirishga intilish, uzluksiz ta'lim olish va kasbiy mahoratni takomillashtirishga bo'lgan ehtiyoj.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yuqori emotsional intellektga ega rahbarlar boshqaruvidagi jamoalarda ishchi muhit yanada sog'lom bo'lib, xodimlarning kasbiy faolligi va ijodiy salohiyati yuqori darajada namoyon bo'ladi.

4. Kasbiy va shaxsiy kompetensiyalarning o'zaro uyg'unligi

Zamonaviy ta'lim menejeri faoliyatida kasbiy va shaxsiy kompetensiyalar bir-biridan ajralmagan holda namoyon bo'ladi. Yuqori kasbiy bilimga ega, ammo muloqot madaniyati past bo'lgan rahbar jamoada ishonch muhitini shakllantira olmaydi. Aksincha, shaxsiy fazilatlar yuksak, ammo kasbiy bilimi yetarli bo'lmagan rahbar muassasa faoliyatini samarali tashkil eta olmaydi.

Shu sababli zamonaviy ta'lim menejmenti nazariyasida "kompleks kompetentlik modeli" tushunchasi ilgari surilmoqda, unga ko'ra rahbar kadrlarni tayyorlash va tanlash jarayonida ham kasbiy, ham shaxsiy sifatlar birgalikda baholanishi lozim. Bunday yondashuv ta'lim muassasalarini malakali, zamon talablariga javob beradigan va jamoani ilhomlantira oladigan rahbarlar bilan ta'minlash imkonini beradi.

5. Ta'lim menejeri-lider kompetensiyalarini rivojlantirish yo'llari

Zamonaviy ta'lim menejeri va lider shaxsning kompetensiyalarini rivojlantirish bo'yicha quyidagi tavsiyalar taklif etiladi:

Birinchidan, rahbar kadrlarni tayyorlash va malaka oshirish tizimida nafaqat nazariy bilim, balki amaliy trening va koucing dasturlarini kengroq joriy etish zarur.

Ikkinchidan, rahbarlarning emotsional intellektini rivojlantirishga qaratilgan maxsus psixologik treninglar tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

Uchinchidan, tajribali va yosh rahbarlar o'rtasida mentorlik tizimini yo'lga qo'yish orqali bilim va tajriba almashinuvini ta'minlash lozim.

To'rtinchidan, rahbarlarni baholashda faqat ko'rsatkichlarga emas, balki jamoadagi ishchi muhit, xodimlarning fikri va mamnunligi kabi mezonlarga ham e'tibor qaratish kerak.

Beshinchidan, rahbarning o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojini qo'llab-quvvatlovchi tizim — masalan, zamonaviy adabiyotlarni o'rganish, xalqaro tajribalar bilan tanishish imkoniyatlarini yaratish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'lim menejeri va lider shaxs kasbiy hamda shaxsiy kompetensiyalarning uyg'un birikmasiga ega bo'lishi lozim. Kasbiy kompetensiyalar rahbarning boshqaruv faoliyatini samarali tashkil etishini ta'minlasa, shaxsiy kompetensiyalar jamoada ishonch, hamjihatlik va ijodiy muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. Bugungi kunda ta'lim sifatini oshirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash va ta'lim muassasalarini barqaror rivojlantirish ko'p jihatdan rahbar-liderning kasbiy mahorati va shaxsiy fazilatlariga bog'liqdir. Shu sababli rahbar kadrlarni tayyorlash va rivojlantirish tizimini takomillashtirish, ularda zamonaviy menejment va liderlik ko'nikmalarini shakllantirish davlat ta'lim siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib qolishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Yo'ldoshev J.G', Usmonov S.A. Ta'lim menejmenti. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.
2. G'oziev E.G'. Pedagogik psixologiya. – Toshkent: Universitet, 2010.
3. Goleman D. Emotsional intellekt (o'zbek tilida nashri). – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.
4. Karimov N.R. Strategik menejment asoslari. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2018.
5. Xolmatova Z.S. Ta'lim muassasasi rahbarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish masalalari // Pedagogika va psixologiyada innovatsiyalar. – 2020. – №4. – B. 52-59.
6. Meskon M.X., Albert M., Xedouri F. Menejment asoslari (o'zbek tilida nashri). – Toshkent: O'zbekiston, 2012.
7. Rahimova G'.A. Zamonaviy rahbar-lider kompetensiyalari va ularni shakllantirish yo'llari // Uzluksiz ta'lim jurnali. – 2021. – №3. – B. 40-47.
8. Ishmuhammedov R.J., Yuldashev M. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU, 2013.